

อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

คำขวัญอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

หนองบึงพระเจ้าหลวง แม่กวังเขื่อนใหญ่
ห้วยฮ่องไคร้ศูนย์ศึกษา ล้วนล้านนาหัตถกรรม

ประวัติความเป็นมาของอำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอคอยสะเก็ด (คำเมือง: ສູ້ວຊ້) เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด และเป็นอำเภอที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจในลำดับต้นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นเส้นทางสำคัญที่ผ่านจากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังจังหวัดเชียงราย

อำเภอคอยสะเก็ด เดิมที่ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำแพร่ได้ประมาณ 2 ปี 7 เดือน ต่อมาเจ้าเมืองเชียงใหม่ได้มองเห็นว่าเป็นที่ตั้งที่หมู่บ้านที่มีราษฎรอยู่น้อย มีแต่ท้องทุ่งนา ไร่ ว่าง ซึ่งไม่เหมาะแก่การที่จะเก็บภาษีสี่บาท (ภาษีซึ่งเรียกเก็บจากตัวบุคคล) จึงได้เรียกผู้ปกครองมณฑลตะวันตกมาหารือ จึงได้ความว่า ควรจะมาตั้งที่เชิงเขาซิดด้าน ตะวันออกสุด ดังนั้น ขุนผดุงคอยแดน จึงเสนอให้ย้ายมาอยู่ที่เชิงคอยซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบันนี้ พร้อมทั้งมอบที่ดินให้เป็นที่ทำการของทางราชการ เช่น สาธารณสุขสถาน ตำรวจ และที่ว่าการอำเภอ เพราะมีบริเวณที่เหมาะสมซึ่งเป็นที่สูงอยู่บริเวณน้ำท่วมไม่ถึง จึงได้รื้อถอนตัวอาคารชั่วคราวและได้นำไม้บางส่วนมาสร้างที่ว่าการอำเภอ พ่อขุนผดุงคอยแดนจึงมอบไม้ในสวนเพิ่มให้อีกหลายสิบท่อน เพื่อสร้างอาคารแบบชั้นเดียวได้สูงส่งตัวเสาหล่อด้วยปูนซีเมนต์เสริมเหล็ก หลังคาทรงปั้นหยา หน้าจั่ว บนหลังคามีสោรงอยู่ด้วย 2-3 ปีต่อมา พ่อขุนผดุงคอยแดน จึงได้มอบที่ดินที่หน้าอำเภอให้อีกเพื่อตั้งเป็นโรงเรียนประชาบาล และได้สร้างอาคารเรียนหลังใหญ่ 2 ชั้น ขึ้นหลังหนึ่ง ซึ่งได้รับงบประมาณช่วยเหลือทางการศึกษา เรียกว่า อาคารศึกษาพลี จึงเป็นที่ตั้งรวมของกลุ่มส่วนราชการถึงวันนี้ คอยสะเก็ดตั้งอยู่ในส่วนที่เป็นเทือกเขายาวกั้นระหว่างแอ่งอารยธรรม 2 แอ่ง คือ แอ่งอารยธรรมลุ่มแม่น้ำและแอ่งอารยธรรมลุ่มน้ำแม่แก้ว – แม่ปิง เมื่อพญามังรายรวมแอ่งอารยธรรมทั้ง 2 เข้าเป็นอาณาจักรล้านนา ในปี พ.ศ. 1839 คอยสะเก็ดจึงอยู่กึ่งกลางระหว่าง 2 แอ่งอารยธรรม และมีพัฒนาการร่วมกันกับอาณาจักรล้านนามาตั้งแต่เริ่มต้นจากการศึกษา ตำนาน ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นจารีตในการบันทึกประวัติศาสตร์ พบว่า ทุกเรื่องทีกล่าวถึงจะโยงถึงพระพุทธเจ้าซึ่งความเป็น มาของ คำว่า “คอยสะเก็ด” มีตำนานเล่าสืบต่อกันมา ดังนี้ ในสมัยพุทธกาล สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จมายังคอยเก็ดซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันแล้วได้เสด็จผ่านมาที่พระพุทธบาททุ่งคุ่มยางวิด พระพุทธองค์ได้เสด็จไปประทับที่คอยพระบาทดินนกกินเขตอำเภอสันทรายขณะนั้นได้ทรงทอดพระเนตรไปทางทิศใต้ได้พบหนองบัวอันกว้างใหญ่ในบริเวณหนองบัวมี ดอกบัวมากมายอยู่ใกล้ ซึ่งเขาถูกเดียวซึ่งในหนองน้ำแห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของพญานาคสองสามีภรรยาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับอยู่บนภูเขาภูคนั้นและทรงเปล่งฉัพพรรณรังสี ให้พญานาคสองสามีภรรยา ซึ่งกำลังหากินอยู่ในบริเวณหนองน้ำแห่งนี้พญานาคทั้งสองได้เห็นก็เป็นอัศจรรย์ยิ่งนักก็เกิดความเลื่อมใส จึงจำแลงกายเป็นมนุษย์เก็บดอกบัวไปถวายพระพุทธเจ้า

พร้อมทูลขอเสี้ยนพระ เกศาเพื่อเก็บไว้บูชา โดยได้สร้างเจดีย์สวมทับเสี้ยนพระ เกศาไว้บนภูเขาภูเกตุนี้ และได้เรียกเขาภูเกตุนี้ ว่า “ คอยสันเกศ ” ทั้งนี้ เพราะ ภูเขาตามภาษาพื้นเมือง เรียกว่า คอย ต่อมา มีผู้สันนิษฐานว่า คำว่า คอยสันเกศ ได้เพี้ยนมาเป็นคำว่า “ คอยสะเก็ด ” โดยเหตุที่อำเภอคอยสะเก็ดมีภูเขาภูเกตุนี้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ จึงได้ใช้คำว่า “ คอยสะเก็ด ” เป็นชื่อของอำเภอ ตลอดมา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน อีกตำนานหนึ่งเล่าต่อมามี คำว่า “ คอยสะเก็ด ” มาจากคำว่า “ คอยสระเก็ด ” โดยได้ให้ความหมายไว้ว่า “ สระ ” คือ ใช้หรือ การทำความสะอาด ส่วนคำว่า “ เก็ด ” ก็คือ “ เกล็ด ” ซึ่งหมายถึง เกล็ดของพญานาค โดยมีตำนานเล่าประกอบคำอธิบายว่า ในสมัยโบราณมีพญานาคสองตัวอาศัยอยู่ในหนองบัวใกล้กับเขาภูเกตุหนึ่งนานๆ ทีก็จะออกมาชำระร่างกายพอเสร็จแล้วก็จะพากันขึ้นไปตากเกล็ดบนภูเขาที่อยู่ใกล้กับหนองบัวภูเกตุนี้ จึงได้ชื่อว่า “ คอยสะเก็ด ” และใช้ เป็นชื่อของอำเภอจนกระทั่งถึงปัจจุบัน “ คอยสะเก็ด ” เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา นับตั้งแต่พญาเม็งราย สถาปนาเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอาณาจักร คอยสะเก็ดจึงตกอยู่ในกระแสการเมือง การปกครอง กระแสเดียวกับเชียงใหม่และชุมชนข้างเคียง คือ เริ่มต้นด้วยอยู่ในการปกครองของราชวงศ์เม็งราย(พ.ศ. 1839 – พ.ศ. 2121) ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า (พ.ศ. 2121 – พ.ศ. 2317) และตกเป็นประเทศราชของประเทศสยามทั้งในฐานะมณฑลเทศาภิบาลสืบมาตามลำดับ การปกครองเมืองเชียงใหม่ช่วง พ.ศ. 2468 – พ.ศ. 2476 เป็นการปรับปรุงช่วงสุดท้ายก่อนยกเลิกระบบเทศาภิบาลเมื่อเริ่มรัชกาลที่ 7 ขึ้นครองราชย์ ทรงยกเลิกตำแหน่งเจ้าเมือง โดยเด็ดขาดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 เป็นต้นไป หากตำแหน่งเจ้าเมืองใดว่างลงจะไม่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นใหม่อีก ส่วนเจ้าเมืองที่มีชีวิตอยู่ก็ได้เงินเดือนจนถึงแก่พิราลัยซึ่งเจ้าแก้ววัน รัฐผู้ครองนครเชียงใหม่เป็นผู้ครองนครเชียงใหม่องค์สุดท้ายถึงแก่พิราลัย ในปี พ.ศ. 2482 จึงเป็นการสิ้นสุดตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่และหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้ยกเลิกระบบมณฑลเทศาภิบาลลงเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาไทยในอดีตก็มีฐานะเป็นเพียงจังหวัดเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในส่วนระดับแขวงก็ถูกจัดตั้งเป็นอำเภอข้าราชการแต่งตั้งส่วนกลางมาปกครอง เรียกว่า นายอำเภอ มาจนถึงปัจจุบันอำเภอคอยสะเก็ด ซึ่งครั้งนั้นเรียกว่าแขวงน้ำแพร่ ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำแพร่ก่อนย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบัน มีนายอำเภอคนแรก คือ นายยอด (ไม่ทราบนามสกุล)

ที่ตั้งและอาณาเขตที่ตั้ง

อำเภอคอยสะเก็ดตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงของจังหวัดเชียงใหม่มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่แตงและอำเภอพร้าว
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเวียงป่าเป้า (จังหวัดเชียงราย) และอำเภอเมืองปาน (จังหวัดลำปาง)

- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอแม่ฮ่องสอนและอำเภอสันกำแพง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสันทรายและอำเภอเมืองเชียงใหม่

การแบ่งเขตการปกครองการปกครอง

อำเภอคอยสะเกิดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 14 ตำบล 112 หมู่บ้าน ได้แก่

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากรทั้งหมด (พ.ศ. 2557)	ประชากรแยกตามส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2557)	
1.	เชิงคอย (Choeng Doi)	13	11,494	4,147 7,347	(ทต. คอยสะเกิด) (ทต. เชิงคอย)
2.	สันปูเลย (San Pu Loei)	15	13,654	13,654	(ทต. สันปูเลย)
3.	หลวงเหนือ (Luang Nuea)	10	6,143	89 6,054	(ทต. คอยสะเกิด) (ทต. หลวงเหนือ)
4.	ป่าป๋อง (Pa Pong)	8	4,057	79 3,978	(ทต. คอยสะเกิด) (ทต. ป่าป๋อง)
5.	สง่าบ้าน (Sa-nga Ban)	5	2,112	2,112	(ทต. สง่าบ้าน)
6.	ป่าลาน (Pa Lan)	6	2,001	2,001	(ทต. ป่าลาน)
7.	ตลาดขวัญ (Talat Khwan)	6	3,891	3,891	(ทต. ตลาดขวัญ)

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	ประชากรทั้งหมด (พ.ศ. 2557)	ประชากรแยกตามส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2557)	
8.	สำราญราษฎร์ (Samran Rat)	8	3,405	3,405	(ทต. สำราญราษฎร์)
9.	แม่คือ (Mae Khue)	6	5,590	5,590	(ทต. แม่คือ)
10.	ตลาดใหญ่ (Talat Yai)	5	3,617	3,617	(ทต. ตลาดใหญ่)
11.	แม่ฮ้อยเงิน (Mae Hoi Ngoen)	6	3,682	3,682	(ทต. แม่ฮ้อยเงิน)
12.	แม่โป่ง (Mae Pong)	10	5,494	5,494	(ทต. แม่โป่ง)
13.	ป่าเมียง (Pa Miang)	6	3,470	3,470	(ทต. ป่าเมียง)
14.	เทพเสด็จ (Thep Sadet)	8	1,605	1,605	(อบต. เทพเสด็จ)
รวม		112	70,215	68,610 (เทศบาล) 1,605 (อบต.)	

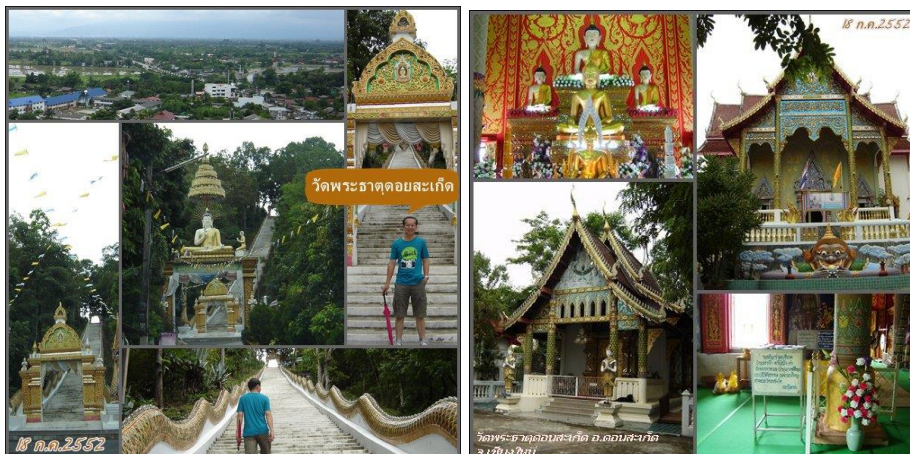
การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอคอยสะเกิดประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 14 แห่ง ได้แก่

- เทศบาลตำบลคอยสะเกิด ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเชิงคอย ตำบลลวงเหนือ และตำบลป่าป้อง
- เทศบาลตำบลสง่าบ้าน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสง่าบ้าน ทั้งตำบลและตำบลป่าลานทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลสันปูเลย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสันปูเลยทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลลวงเหนือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลวงเหนือ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลคอยสะเกิด)
- เทศบาลตำบลแม่โป่ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่โป่งทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลเชิงคอย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเชิงคอย (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลคอยสะเกิด)
- เทศบาลตำบลตลาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตลาดใหญ่ทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลแม่ฮ้อยเงิน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ฮ้อยเงินทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าเมี่ยงทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลป่าป้อง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าป้อง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลคอยสะเกิด)
- เทศบาลตำบลสำราญราษฎร์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสำราญราษฎร์ทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลแม่คือ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่คือทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลตลาดขวัญ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตลาดขวัญทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเทพเสด็จทั้งตำบล

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

๑. วัดพระธาตุคอยสะเกิด

มีพื้นที่บริเวณทั้งหมด ๒๐๓ ไร่ ๑ งาน ได้รับตั้งเป็นวัด เมื่อ ๖ มกราคม ๒๕๕๕ ได้รับพระราชทาน วิสุทธคามสีมา เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ตั้งอยู่เลขที่ ๓๐๔ หมู่ ๓ ต.เชิงคอย อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ วัดพระธาตุดอยสะเก็ด เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างมาช้านาน ปัจจุบันได้รับการยกย่องฐานะให้เป็น วัดพัฒนาตัวอย่างประจำอำเภอ นอกจากนี้ วัดนี้ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของพระสงฆ์และชาวอำเภอคอยสะเก็ด รวมถึงพุทธศาสนิกชนจากทั่วสารทิศอีกด้วย รอบบริเวณวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ยังมีสถานที่ต่างๆ อีกมากมายที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนและปฏิบัติธรรม

๒. เขื่อนแม่กวงอุดมธารา

ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านวังธาร ต. ลวงเหนือ อ. คอยสะเก็ด เป็นโครงการเนื่องมาจากพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปีพ.ศ. 2508 และก่อสร้างเสร็จเมื่อประมาณปี 2535 เขื่อนแม่กวงมีความจุ 263 ล้านลูกบาศก์เมตร ตัวเขื่อนสูง 73 ม. ยาว 610 ม.สามารถส่งน้ำทางการเกษตรในท้องที่อ.คอยสะเก็ด สันกำแพง และบางส่วนของจ.ลำพูน เขื่อนแม่กวงเป็นเขื่อนที่มีทิวทัศน์ และลักษณะสวยงามตามธรรมชาติอีกแห่งหนึ่ง การเดินทางสามารถใช้เส้นทางเชียงใหม่-เชียงใหม่ 20 กม.และมีป้ายขนาดใหญ่ทางซ้ายมือ เลี้ยวซ้ายเข้าไปอีกประมาณ 6 กม.

๓. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์การพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2525 เพื่อศึกษาด้านการพัฒนาป่าไม้และด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับบริเวณต้นน้ำลำธาร ของภาคเหนือ ในศูนย์แห่งนี้ประกอบด้วยงานศึกษาและพัฒนาแหล่งน้ำ ปศุสัตว์และโคนม ประมง งานปลูกหญ้าแฝก และการดำเนินงานหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ห้วยฮ่องไคร้ นับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และศึกษาเกี่ยวกับนิเวศวิทยาได้เป็นอย่างดี ผู้ที่สนใจเข้าชมได้ทุกวัน ระหว่างเวลา 08.30 น. – 16.30 น. หากต้องการวิทยากรนำชมติดต่อล่วงหน้า โทร 0 5324 8004 และ 0 5324 8483 ที่นี้มีบ้านพักรับรอง หรือกางเต็นท์พักแรมได้แต่ต้องนำอุปกรณ์มาเอง โดยติดต่อขออนุญาตล่วงหน้า

๔.สวนทิวชล

ตั้งอยู่ที่ถนนเชียงใหม่ - ดอยสะเก็ด ตำบลเชิงคอย สิ่งที่น่าสนใจ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1. ศูนย์รวมพันธุ์ไม้ เป็นส่วนที่จัดแสดงพันธุ์ไม้ประเภทต่างๆ เช่น ปาล์ม กว่า 58 ชนิด พืชจากป่าเมืองร้อน กระบองเพชร บอนสี สวนต้นไม้ประจำจังหวัด
2. สวนไม้ตัด ซึ่งตัดเป็นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น ยีราฟ, ลิงคองสูง 6 เมตร และพญานาคยาว 130 เมตร ไม้ตัด 12 ราศรี พร้อมคำพยากรณ์
3. สวนสัตว์ สัตว์ที่นำมาแสดงได้แก่ อุฐู กวาง นกกระจอกเทศ คาสวารี เป็นต้น
4. พิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วยห้องหลักๆ 4 ห้อง คือ ห้องประดิษฐานพระแก้วขาวจำลอง ห้องเจ้าดารารัศมี ห้องชายหาญ ซึ่งแสดงอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆของชาวล้านนาในอดีต ห้องธารสินแสดงเครื่องรางของขลังของเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง

บริการพาทัวร์สวน โดยรถแถม มีรถจักรยาน เรือ ให้เช่าเพื่อชมสถานที่ และมีบริการแคมป์สำหรับกลุ่มนักเรียน และ โรงแรมที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว

เปิดบริการทุกวัน เวลา 08.00-16.30 น. ค่าเข้าชม ผู้ใหญ่ 100 บาท เด็ก 50 บาท รายละเอียด โทร. / โทรสาร 0 5386 7151 เว็บไซต์ www.tweecholbotanicgarden.com